

לו הסון : אופרה כפרית

בעשרים השנים האחרונות הייתי רק פעמיים באופרה הסינית. בעשר השנים הראשונות לא הלכתי אף פעם אחת, מחוסר רצון ומחוסר אפשרות. שתי הפעמים שבהן הלכתי חלו בעשר השנים האחרונות, אבל בכל פעם הסתלקתי מבלי לראות בה ולא-כלום.

הפעם הראשונה היתה ב-1912 ואני עודי חדש בפקין. ידידי אמר לי שהאופרה הטובה ביותר נמצאת בפקין וכי מי שרואה אותה זוכה לחוויה שאסור להחמיצה. חשבתי שאולי יהיה זה מעניין לראות אופרה, בפרט בפקין, וברוח רוממה מיהרתי לאיזה אולם אשר את שמו שכחתי. ההצגה כבר החלה, ומבחוץ נשמע הולם התופים. משנדחקנו פנימה הרהיב שלל-צבעים את עינינו, וראשים הרבה ראיתי באולם; בהעפי עין על סביבי ראיתי שמקומות אחדים באמצע עודם ריקים. אבל כאשר נדחקתי וביקשתי לשבת, נשא מישהו את קולו. כה רב היה הרעש באזני עד שהוצרכתי להטות אוזן היטב כדי לקלוט את דבריו — „מצטער, המקומות האלה תפוסים!“

הלכנו אל ירכתי האולם, אך כאן הולחנו איש בעל צמה מבהיקה אל מעבר צדדי והצביע על מקום פנוי. זה היה ספסל שרחבו שלושה-רבעים כרוחב ירכי, אלא שפרעיו ארוכים כמעט כפליים מרגלי. קודם-כל לא היה בי האומץ לעמוד שם, ומלבד זאת הזכיר לי הספסל איזה מכשיר-עינויים, ושלא בטובתי נרעדתי ונמלטתי משם.

עברתי מרחק-מה והנה שמעתי את קולו של חברי השואל: „ובכן, מה יש לך?“ ובהעפי מבט מעל כתפי ראיתי כי יצא החוצה בעקבותי. נראה היה מופתע מאד. „מדוע אתה הולך לך מבלי להוציא הגה?“ שאל. „אני מצטער“, אמרתי לו. „אני חש הלמות כזאת באזני עד שלא יכולתי לשמוע אותך.“

כל-אימת שהירהרתי במקרה כעבור זמן נראה היה לי מוזר מאד, וסבור הייתי שהאופרה היתה עלובה מאד — או שאין אולם של תיאטרון מקום בשבילי. אינני זוכר באיזו שנה אזרתי עוז בפעם השניה, אבל בעת ההיא התנהלה מגבית לטובת קרבנות השטפון בהופה, וטאן-הסינ-פיי * עדיין היה בחיים. המשלם שני דולארים בעד כרטיס היה תורם כסף ורשאי ללכת לתיאטרון מס. 1 לראות אופרה בביצוע להקה שרוב משתתפיה שחקנים מפורסמים, ואחד מהם טאן-הסינ-פיי בכבודו

ובעצמו. קניתי כרטיס בעיקר כדי להפיס את דעתו של המתרים, אבל אחר־כך נטפל אלי אחד טרחן והסביר לי על שום מה מוכרחים ממש לראות את טאן־הסינ־פיי. או אז שכחתי את פורענות השאון וההמולה מלפני שנים־מספר והלכתי לתיאטרון — במידה ידועה, מן־הסתם, מפני ששילמתי כה הרבה במחיר אותו כרטיס יקר עד שלא הייתי חש עצמי נוח לולא השתמשתי בו. נמצאתי למד כי טאן־הסינ־פיי מופיע בשעה מאוחרת בערב, והתיאטרון מס. 1 היה אולם מודרני שבו אין אדם צריך להילחם על מקום מושבו. דבר זה הרגיעני, ורק בשעה תשע נשאתי רגלי לדרך. להפתעתי מלא היה האולם, ממש כלשעבר. כמעט ולא היה שום מקום־עמידה והיה עלי להידחק לתוך ההמון שמאחור כדי להסתכל בשחקן המזמר בתפקידה של אשה זקנה. סליל נייר היה דולק בכל אחת מזוויות פיהו וחייל־שד היה לצדו. הוגעתי את מוחי וניחשתי שאולי זאת אמו של מודגאלייאנה* מפני שהגיבור שבא אחר־כך היה בזיר. הואיל ולא הכרתי את השחקן, שאלתי אדון אחד שמן שהיה לחוץ ומדוחק משמאלי. „קון יון־פ'ו!“** אמר, זורק בי מבט שמדני מזווית־עינו. פני ליהטו מבושה על משוגת בורותי, וביני־לביני נמניתי וגמרתי כי בשום הון שבעולם לא אוסיף לשאול שאלות. אחרי־כן הבטתי איך גיבורה אחת ושפחתה מזמרות, ואחריהן זקן אחד ועוד כמה טיפוסים שלא יכולתי לזהותם. לאחר־מכן הסתכלתי איך חבורה שלמה של אנשים שולחים יד איש ברעהו, ואחר ראיתי שנים או שלושה נאבקים יחדיו — מאחרי תשע עד עשר, מעשר עד אחת־עשרה, מאחת־עשרה עד אחת־עשרה וחצי, מאחת־עשרה וחצי עד שתיים־עשרה: אך לא נראה סימן לטאן־הסינ־פיי.

מימי עדיין לא חיכיתי בסבלנות כה רבה. אבל חירחוריו של האדון השמן סמוך אלי, השיקשוק, הקישקוש, התיפוף והדינדון על הבימה, צניפת שלל־הצבעים והשעה המאוחרת הבהירו לי פתאום כי אין זה מקום בשבילי. מוכנית סבבתי על עקבי, ובחוזק־יד ניסיתי להבקיע לי דרך לצאת. חשתי איך המקום מאחרי נמלא כהרף־עין — אין ספק שהאדון השמן והגמיש פישט את צדו הימני למקום אשר פיניתי. כיון שנותקה דרך נסיגתי, לא נותר לי כמובן אלא לדחוף ולדחוק עד שלבסוף יצאתי אל מחוץ לשער. מלבד הריקשות המחכות ליוצא־ההצגה לא היה איש, בעצם, מתהלך בחוץ, אך עדיין היו כתריסר בני־אדם ליד השער, מעיינים בתכנית, וכן גם היתה חבורה של אנשים שלא הסתכלו בשום דבר ואשר, לפי דעתי, ממתינים היו לראות בצאת הנשים אחרי תום ההצגה. ואין סימן לטאן־הסינ־פיי...

אבל אוויר הלילה היה צח וצונן כל־כך, יורד־חדרי־בטן ממש. דומה היה כאילו זו פעם ראשונה ידעתי אוויר כה טוב בפקין. בלילה ההוא נפרדתי לשלום מן האופרה הסינית. מעולם לא שבתי להרהר בה, ואם

* מודגאלייאנה היה תלמיד של בודא. לפי האגדה הלכה אמו לגיהנום בעבור חטאיה, והוא הציל אותה.
** אף הוא שחקן מפורסם באופרה הפקנינית, שהיה משחק בתפקידי נשים זקנות.

זימן לי המקרה לעבור על פני אולם תיאטרון לא היה הדבר חשוב בעיני כל-עיקר, שכן ברוח רחוקים היינו זה מזה כרחוק מזרח ממערב. ואולם לפני ימים אחדים אירע לי לקרוא ספר יפאני — לרוע-המזל שכחתי את שמו ואת מחברו, אבל עניינו היה באופרה הסינית. פרק אחד הטעים כי האופרה הסינית מלאה גונגים ומצלתיים, קריאות וקפיצות, עד כדי כך שהיא מסחררת את ראשי הצופים. אין היא מתאימה כלל להצגה באולם תיאטרון, אבל כשהיא מבוצעת תחת כיפת השמיים וכשמסתכלים בה ממרחק-מה, יש בה קסם משלה. נראה היה לי כי בכך הובעו במלים הדברים שנשארו נטולי-ניסוח במוחי. שכן לאמיתו של דבר אמנם זכרתי בבירור שראיתי אופרה טובה באמת בכפר, ואולי תחת השפעתו של זכרון זה הלכתי פעמיים לתיאטרון אחרי בואי לפקין. חבל שמשום-מה נשכח ממני שמו של אותו ספר.

אימתי ראיתי אותה אופרה טובה? היה זה באמת „לפני הרבה, הרבה זמן“, ומסתבר שלא הייתי בן הרבה יותר מאחת-עשרה או שתיים-עשרה שנה. מנהג היה בלוֹצ'ן מקום שם ישבנו שנשים נשואות שעדיין אינן צופיות את הליכות-הבית חוזרות לבית הוריהן לימות הקיץ. אף כי בעת ההיא עדיין היתה אמו של אבי חזקה ובריאת-גוף, היתה אמי נושאת בתפקידים לא מעטים במשק-הבית ולא היתה יכולה לבלות ימים רבים בביתה שלה בימות הקיץ. רק לימים-מספר יכלה לצאת אחרי הביקור בקברות-האבות. בפעמים ההן תמיד הייתי הולך אתה להתאכסן בבית הוריה. הבית היה בכפר הקרוי פינג'או, לא הרחק מן הים, כפר פעוט ונידח מאד לחוף נהר, ובו פחות משלושים משפחות איכרים ודייגים, ורק חנות-מכולת אחת פעוטה. ואולם בעיני היה זה גן-עדן, כי לא די שנוהגים היו בי כבאורח-כבוד אלא שגם יכול הייתי לחדול מקריאת „ספר השירים“.

רבים היו הילדים שיכולתי לשחק אתם, שכן בבוא אורח ממרחק שפזה היו הללו מקבלים רשות מהוריהם למעט בעבודה כדי שיוכלו לשחק אתי. בכפר קטן אורחה של משפחה אחת הוא למעשה אורח העדה כולה. כולנו היינו בני אותו גיל לערך, אבל שעה שצריך היה לקבוע את סולם הבכורה נמצא כי רבים היו לפחות דודי או דודי-זקני, שכן כל יושבי הכפר היה להם אותו שם-משפחה וכולם השתייכו לאותו קלאן. אבל חברים טובים היינו, ואם בדרך מקרה הסתכסכנו והייתי מפה אחד מדודי-הזקנים, מעולם לא היה עולה בדעתו של ילד או בוגר בכפר לראות בכך „ביוזי קשישים“. תשעים-ותשעה אחוזים לא ידעו קרוא אף לא כתוב.

רוב שעות היום היינו מתבטלים וחופרים תולעים מעפר, והיינו משחילים אותן על קרסים קטנים העשויים חוטי נחושת ורובצים על שפת נהר לצוד חסילוני-מים. חסילוני-מים הם יצורי-המים המטופשים ביותר: בנפש חפצה הם משתמשים במלקחיהם שלהם כדי לדחוק את קצה הקרס לתוך פיותיהם; הנהגה כן היינו יכולים לצוד כמלוא הקערה בתוך שעות-מספר. נתקבל המנהג לתת לי את חסילוני-המים האלה.

מלבד זאת היינו מוציאים יחד את התואים למרעה, אבל, אולי משום שהם בהמות ממין נעלה יותר, השוורים והתואים מתיחסים באיבה לזרים והם התיחסו אלי בבזו עד כדי כך שמעולם לא העזתי להתקרב אליהם יותר מדי. יכול הייתי רק להתנהל אחריהם ממרחק ולעמוד על מקומי. לעת אשר כזאת שוב לא היו ידידי הקטנים מתרשמים מן העובדה שיכולתי לדקלם שירה קלאסית, ותחת זאת היו צוחקים בקול גדול למשבתי.

יותר מכל מצפה הייתי ללכת לג'אוג'ואן כדי לראות את האופרה. ג'אוג'ואן היה כפר גדול מעט יותר מהלך כשני מילים משם. מאחר שפינג'או היה כפר קטן מפדי שתשיג ידו להציג אופרות, תורם היה בכל שנה קצת ממון להצגה בג'אוג'ואן. בזמנו לא ביקשתי לדעת מדוע יש צורך באופרות בכל שנה. כשאני נותן דעתי על כך כיום, מעז אני לומר שאולי היה הדבר מכון לחג מוצאי-האביב או לקרבן הכפר.

בשנה שבה מלאו לי אחת-עשרה או שתיים-עשרה הגיע היום המיוחל. אבל לא שיחק לי המזל ואותו בוקר אי-אפשר היה לשכור שום סירה. הכפר פינג'או היתה לו רק סירת-שיט אחת, וזו היתה יוצאת בבוקר וחוזרת עם ערב. זאת היתה סירה גדולה שאי-אפשר היה כלל להחזיק בה; כל יתר הסירות לא היו מתאימות משום שהיו קטנות מדי. מישהו נשלח לסובב בכפרים השכנים ולשאול אם יש להם סירות, אך לא — כולן כבר הושפרו. סבתי התרגזה מאד, גערה בדודני על שלא שכרו סירה קודם-לכן, והחלה לרטון. אמא ניסתה לנחמה ולהגיד לה שהאופרות בלוצ'ין טובות הרבה יותר מאשר בכפרים הקטנים האלה, אף יש אחדות מהן בכל שנה, ולפיכך אין כל צורך ללכת היום דווקא. אבל אני כמעט ומיררתי בבכי ממפח-נפש, ואמא עשתה כמיטב יכולתה לשכנע אותי שעל-כל-פנים איני צריך להרעיש עולמות, שכן בזאת אעבור את רוחה של סבתי; גם איני צריך ללכת עם אנשים אחרים, שכן אז תהיה סבתי מדאגת.

הקיצור, לא דובים ולא יער. לאחר ארוחת-הצהריים, משיצאו כל ידידי והאופרה החלה, דימייתי לשמוע את קול הגונגים והתופים, ובעיני רוחי ראיתים קונים להם חלב של פולי-סויה נוכח הבימה.

אותו יום לא צדתי חסילונימים אף לא הרביתי לאכול. אמא היתה נעגמת מאד, אך קצרה ידה מעשות מאומה. לעת ארוחת-הערב עמדה סבתי על הלך-רגשותי ואמרה כי צודק אני בכעסי, הללו התרשלו מדי, ומעולם עדיין לא זכו אורחים ליחס גרוע שפזו. אחרי הסעודה התאספו בחורים שחזרו מן האופרה ובעליצות תיארוה כולה באזנינו. אני לבדי החרשתי; הללו נאנחו כולם והביעו את השתתפותם הרבה בצערי. לפתע עלה רעיון במוחו של אחד מן הממולחים שבחבורה, אחד בשם שואן-הסי, והוא אמר: „סירה גדולה — האם לא חזרה סירתו של דוד-זקן השמיני?“ כתריסר נערים אחרים נאחו ברעיון כהרף-עין, ומיד החלו לטעון כי יש ליטול את הסירה ולהפליג עמי. רוחי התעודדה בקרבי. אבל סבתי חרדה. מתוך הסברה שפולנו ילדים ואין לסמוך עלינו, ואמא אמרה שהואיל וכל המבוגרים צריכים

לעבוד למחרת היום, לא יהיה זה הוגן לבקשם שייצאו אתנו ויישארו ערים תוך הלילה. בעוד גורלנו מוטל על כפות המאזניים, ירד שואַן־הסי אל שורש השאלה והצהיר בקול רם: „על דיברתי, הכל יהיה בסדר! זאת סירה גדולה, אחא הסון לעולם אינו מקפץ לכאן ולכאן, וכולנו יודעים לשחות!“

אמת נכון היה הדבר. לא היה גם נער אחד בתריסר שלא היה כדג במים, ושנים או שלושה מהם היו שחינים ממדרגה ראשונה.

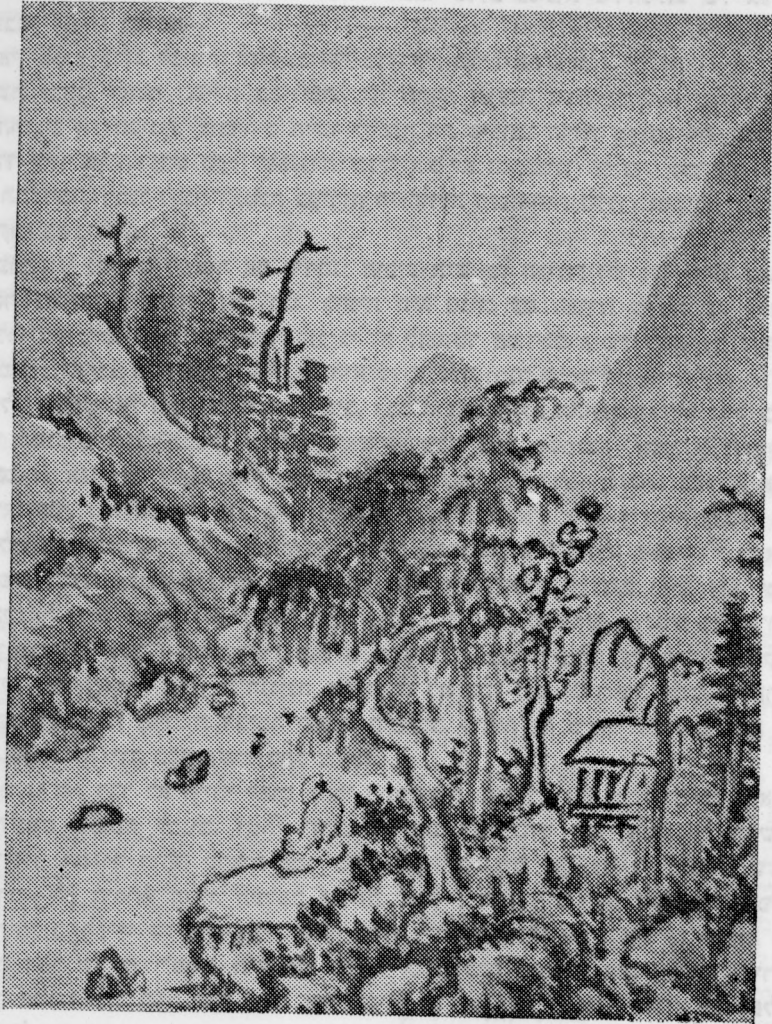
סבתא ואמא השתכנעו ולא מיחו עוד. הן חייכו שתיהן ואנחנו חפזנו מיד לצאת. לפתע הוקל ללבי הפכה, והייתי כמי שמרחף באוויר. משיצאנו ראיתי באור־הירח סירה בעלת גנונה לבנה עגונה ליד הגשר. קפצנו עליה, שואַן־הסי תפס במוט הקדמי ואה־פ־א תפס באחורי; הצעירים בנערים ישבו עמדי באמצעית הסירה והקשישים ניגשו לירכתיים. עד שבאה אמי בעקבותינו לומר „היזהרו!“ כבר הפלגנו. עקרנו מאצל הגשר, צפנו מהלך כמה פסיעות לאחור, ואחר גחנו קדימה תחת הגשר. הוצבו שני משוטים, על כל אחד מהם ממונים שני נערים שהיו מתחלפים על כל שלישי המיל. קול להג, צחוק ומצהלות התערבב בקול המים המטפחים על חרטום סירתנו; בעוד אנו חשים לדרכנו אל ג'אוג'ואן נראו מימין ומשמאל שדות־אזמרגד ירוקים של פולים וחטים.

בתוך א־ה־הערפל שעל פני המים נישא ניחוח הפולים, החטים וקני־הסוף אל מול פנינו, ואור־הירח האיר ברפה מבעד לאֶד. ברחוק דומה היה כאילו גבעות סגלגלות מאפירות, כגביהן של איזה חיות־ברזל מקפצות, דוהרות־חולפות על פני ירפתי סירתנו; אף־על־פי־כן מדומה הייתי שאנו מתקדמים לאֶטנו. לאחר שהתחלפו השייטים ארבע פעמים אפשר היה להבחין אך בעמום בקווי תארה של ג'אוג'ואן ולקלוט את קול השירים. נראו גם אורות אחדים, ששיערנו שוודאי הם מן הבימה, אלא אם כן אלה הם אורות של דייגים.

הנגינה אשר שמענו מסתבר שהיתה נגינת חלילים. מצטנפת היתה סביב־סביב וצפה ועולה ויורדת, ועם שהרגיעתני גם נסכה עלי חלום, עד שנדמה היה לי כאילו עוד מעט אֶסחף עמה הרחק בתוך אוויר הלילה הפכה בניחוח הפולים והחטים וקני־הסוף.

משקרבונו אל האורות מצאנו שאחרי הכל אורותיהם של דייגים הם אלה, ונתחוויר לי שלא הייתי מסתכל בג'אוג'ואן כל־עיקר. היישר נכחנו היה יער ארנים שבו שיחקתי בשנה שעברה, וראיתי את סוס־האבן השבור שנפל על צדו, וכבשת־אבן מוטלת־רובצת בדשא. משעברנו על פני היער עשתה הסירה עקיפה ונכנסה לתוך מפרץ קטן, וג'אוג'ואן היתה באמת לפנינו.

עינינו נמשכו אל הבימה המוצבת בחלקת־אדמה ריקה ליד הנהר מחוץ לכפר, ערפלית באור־הירח הרחוק, וכמעט אי־אפשר היה להבחין בינה לבין סביבתה. מדומה הייתי כאילו כאן קמה לחיים ארץ־האגדה שראיתי בתמונות. לעת הזאת החישה הסירה הילוכה, ולא ארכה השעה ויכולנו להבחין בדמויות על הבימה ובלהט

חכם הוגה לחוף נהר
אלמוני, סין. ראשית שושלת צ'ינג'

(אוסף פינס)

שלל־צבעים, וסמוך אל הבימה השחיר הנהר מרוב גנונות סירותיהם של אנשים שבאו לחזות במחזה.

„אין מקום קרוב לבימה, הבה נסתכל מרחוק“, הציע אה־פ־א.

לעת הזאת האטה הסירה בהילוכה, ועד־מהרה הגענו. אמת נכון, אי־אפשר היה להתקרב אל הבימה. מוכרחים היינו לקשור את סירתנו הרחק מן הבימה, במרוחק עוד יותר מן המקדש הקטן שפנגדה. בכל־זאת לא הצטערנו על כך, שכן לא רצינו שתערב סירתנו לבנת־הגנונה בסירות השחורות והפחותות הללו; וממילא לא היה מקום בשבילנו...

בעוד אנו נחפזים לקשור את סירתנו הופיע איש על הבימה ולו זקן שחור וארוך וארבעה יתדות צמחים אל גבו. בחנית היה נלחם עם חבורה שלמה של גברים בלתי־חמושים. שואן־הסי סיפר לנו כי זה להטוטר מפורסם היכול להתהפך באוויר שמונים־וארבע פעמים בזו אחר זו. הוא עצמו ספר ומנה קודם־לכן אותו יום.

כולנו נקהלנו אל החרטום לחזות בקרב, אבל הלהטוטר לא התהפך באוויר כלל. כמה מן האנשים חסרי־הנשק התהפכו ראש־על־עקב כמה פעמים, ואחרי־כן הסתלקו להם. א־אז יצאה עלמה אחת ושרה בקול מתמשך. „אין הרבה אנשים הערב“, אמר שואן־הסי, „והלהטוטר שוב אינו מתאמץ יותר מדי. אין איש רוצה להראות את יכולתו בלי קהל־צופים“. אלה היו דברים של טעם, שכן לעת ההיא באמת לא נשארו צופים רבים. אנשי הכפרים היתה להם מלאכה לעשותה למחרת היום ולא יכלו להישאר ערים כל הלילה, ולפיכך הלכו כולם לישון. רק כעשרים בטלנים מג־אוג־זאן ומן הכפרים אשר סביב נשארו פזורים בכה־ובכה. משפחותיהם של עשירי המקום עדיין היו בסירות שחורות־הגנונה, אך הללו לא היה להם ענין של ממש באופרה. רובם ניגשו אל מרגלות הבימה לאכול תופינים, פירות או זרעוני דלועים. הגה כי כן באמת לא היה בכך משום קהל־צופים.

לאמיתו של דבר לא הייתי להוט אחרי התהפכות באוויר. יותר מכל רציתי לראות רוח־נחש עטופה לבנים, ושתי ידיה מהדקות ראש־נחש דמוי־מטה אל ראשה. תשוקתי השניה היתה לראות נמר מזנק לבוש־צהובים. אך אף כי חיכיתי שעה ארוכה, לא הופיעו הללו. העלמה נגלתה, אבל מיד אחריה יצא זקן אחד מופלג המשחק בתפקידו של איש צעיר. עייף הייתי ויגע וביקשתי את קוא־יי־שן שיקנה לי קצת חלב של פולי־סויה. הוא חזר כעבור שעה קלה ואמר: „אין. המוכר החירש הלך ואיננו. היה קצת חלב ביום, אני שתיתי אז שני ספלים. אלך ואביא לך ספלון מים לשתיה“!

לא שתיתי את המים והחוקתי מעמד כמיטב יכלתי. איני יכול לומר מה ראיתי, אבל דומה היה כי מעט־מעט נעשים פניהם של השחקנים משונים מאד ותוויהם מטושטשים כאילו הותכו למשטח אחד רחב. רוב עולי־הימים היו מפקקים, ואילו הקשישים יותר היו מסיחים ביניהם. רק כשהוקיעו מוקיון אחד אדום־חולצה אל עמוד שעל הבימה, ושבו־זקן אחד החל להלקותו בפרגול, רק אז התנערנו ושכנו להביט, בצחוק. באמת סבור אני שהיתה זו התמונה הטובה ביותר של אותו ערב.

אבל אחר־כך יצאה הזקנה. זאת היתה הנפש שהפילה עלי מורא יותר מכל, במיוחד בשבתה לשיר. עכשיו ראיתי על פי אכזבת כולם כי חשים הם כמותי. בתחילה רק היתה הזקנה מהלכת אנה ואנה ושרה, אחר־כך התישבה לה על כסא באמצע הבימה. באמת נעגמה עלי נפשי, ושואן־הסי והאחרים החלו לגדף. חיכיתי באורך־רוח עד שלאחר שעה ארוכה הרימה הזקנה את ידה, ואני חשבתי שעוד מעט תקום על רגליה. אבל חרף תקוותי השפילה ידה אט־אט והשיבתה לתנוחתה הקודמת אף הוסיפה לשורר כבתחילה. אחדים מן הנערים שבסירה לא יכלו לכבוש את רטינתם, והאחרים שוב החלו לפהק. לבסוף לא יכול עוד שואן־הסי לעמוד בכך עוד. הוא אמר כי חושש הוא שהזקנה תוסיף לשיר עד עלות השחר ומוטב לנו שנסתלק. כולנו מיהרנו להסכים, ולהיטות קפצה עלינו ממש כבעת צאתנו. שלושה או ארבעה נערים חשו אל הירכתיים, תפסו במוטות להדוף כמה פסיעות לאחור, והסבו את הסירה. בקללם את הזמריית הזקנה זקרו את המשוטים והחלו לשוט בחזרה אל יער הארנים.

על פי מעמד הירח נראה היה שלא חזינו במחזה עת רבה ביותר, וכאשר עזבנו את ג'אוג'ואן דומה היה כי אור הירח בהיר במידה בלתי־רגילה. בפנותנו אחור לראות את הבימה המוארת באור הפנסים היתה זו בעינינו ממש כבשעת בואנו. ערפליה כביתן אגדי, עטויה אד ורדרד. ושוב הנעימו החלילים נגן באזנינו. סבור הייתי כי הזקנה ודאי סיימה, אך אי־אפשר היה לי להציע שנחזור שוב לראות.

עד־מהרה כבר היה יער הארנים מאחרינו. סירתנו התנהלה במהירות רבה למדי, אבל על כל סביבנו היה החושך עב כדי־כך שניכר היה כי השעה מאוחרת מאד. בעודם מדברים על השחקנים, צוחקים ומגדפים, החישו השייטים את חתירתם, וזאת הפעם היה מתו המים נוכח חרטומינו נשמע בבירור עוד יותר. הסירה היתה כדג לבן וגדול הנושא על גבו משא ילדים בתוך הקצף. כמה דייגים זקנים שהיו דגים כל הלילה עצרו בדוגיותיהם כדי להריע למראָה.

עדיין היינו רחוקים כשליש המיל מפניג'או כאשר האָטה סירתנו והשייטים אמרו כי עייפו אחרי חתירה נמרצה כל־כך. וכבר עברו שעות מאז בא אוכל אל פינו. זאת הפעם עלה רעיון מזהיר בדעתו של קואי־שן. הוא אמר כי פולי ה„לוֹהֶאן“ בשלים, ויש לנו חמרי־בַּעַר בסירה — נוכל להבעיר קצת מהם כדי לבשל את הפולים. הכל הסכימו, ומיד הטינו את הסירה אל החוף. השדות השחורים כופת היו מלאים פולים עסיסיים.

„היי! אה־פֶּא! הנה שדה המשפחה שלך כאן, וזה של יו־יִי הזקן שם. משל מי נקח?“ שואן־הסי זינק ראשון לחוף ומצעק היה מן הגדה.

משקפצנו גם כולנו לחוף אמר אה־פֶּא: „חפו רגע ואבדוק“. הוא צעד לכאן ולכאן כשהוא ממשש את הפולים, ואחר נוקף ואמר: „קחו את שלנו, הם גדולים הרבה יותר“. בצווחה התפורנו על פני שדה הפולים של משפחת אה־פֶּא, וכל אחד מאתנו תלש חופן גדול של פולים וזרקם לתוך הסירה. שואן־הסי סבור היה שאם נקח

עוד והדבר יודע לאמו של אה־פ־א הרי רעה נגד פנינו, ולכן הלכנו כולנו אל שדהו של לי־י־י הזקן ללקוט עוד חופן כל אחד.

אחר־כך החלו אחדים מן הקשישים בנערים לחתור לאט שוב ואילו אחרים העלו אש בירכתיים, והקטנים ואנכי קילפנו את הפולים. עד־מהרה נתבשרו, ואנו הנחנו לסירה להיסחף עם הזרם בעוד אנו נאספים ואוכלים אותם באצבעותינו. כיון שגמרנו לאכול המשכנו בדרכנו, הדחנו את הכלים והשלכנו את התרמילים לתוך הנהר, למחות כל עקב וזכר. שואן־הסי חשש מפני שהשתמשנו במלח ובעצי־הבער על סירתו של דוד־זקן השמיני, ואותו ישיש ממולח היה כדי־כך שבלי ספק יגלה שורש דבר ויגער בנו. אבל לאחר ויכוח קל החלטנו כי אין מה לפחד. אם יגער בנו, נבקש ממנו שיחזיר לנו את ענף האורן שלקח בשנה שעברה מחוף הנהר ונקרא לו „אשמאי זקן“ בפניו.

„כולנו חזרנו! איך יכול היה משהו לקרות? האם לא ערבתי לך שהכל יהיה בסדר?“ התנסר פתאום קולו של שואן־הסי מאצל החרטום.

בהביטי ממנו והלאה ראיתי שכבר אנו בפינג'או, מישוהו היה עומד לרגלי הגשר — אמא היתה זאת. אליה היה שואן־הסי קורא. כאשר ניגשתי אל החרטום עברה הסירה תחת הגשר, אחר נעצרה, וכולנו עלינו לחוף. אמא היתה כעוסה למדי ושאלה איך זה יכולנו לאחר כל־כך לחזור — השעה כבר אחרי חצות. אך עד־מהרה שבה אליה רוחה הטובה והיא חייכה והזמינה את הכל לחזור ולאכול קצת אורז.

אמרו לה שאכלנו כולנו משהו וחפצים אנו לישון, ולכן מוטב לשכב מיד במיטה. וכולנו נשאנו רגלינו איש אל ביתו.

התעוררתי רק בצהרי יום המחרת, ולא נשמע דבר על ריב עם דוד־זקן השמיני בשל המלח או עצי־הבער. אחר־הצהריים הלכנו לצוד חסילוני־מים כרגיל. „שואן־הסי, אתם, בני־הבליעל הקטנים, גנבתם את הפולים שלי אתמול! ולא ליקטתם אותם כמו שצריך, רמסתם לא מעט ברגליכם!“ נשאתי עיני וראיתי את לי־י־י הזקן בדוגית, חוזר ממכירת פולים. עדיין היתה ערימה של שיוּרי פולים על קרקעיתה של הדוגית.

„כן, כיבדנו אורח. בכלל לא היה בכוונתנו לקחת משלך“, אמר שואן־הסי. „הבט! הברחת את חסילוני־המים שלי!“

כיון שראה הזקן אותי, עמד מחתור וציחקק. „כיבדתם אורח? כך ראוי“. ואחר שאל אותי: „יפה היתה האופרה של אתמול?“

„כן“, הנעתי בראשי.

„נהנית מן הפולים?“

„מאד מאד“, הנעתי בראשי שוב.

להפתעתי היה הזקן מרוצה מאד. הוא זקף בוהן והצהיר בקורת־רוח: „אנשים מערים גדולות שלמדו משהו יודעים באמת מה טוב. אני בורר את זרעי הפולים שלי אחד־אחד. בני־כפר אינם יודעים להבדיל בין טוב לרע, והם אומרים שהפולים שלי

טובים פחות משל אחרים. אתן היום קצת לאמך שתנסה..." אחר הסתלק לו בדוגיתו.

כאשר קראה לי אמא הביתה לארוחת-ערב היתה על השולחן קערה גדולה של פולים שלוקים, שהביא ליוריי הזקן לה ולי לאכילה. שמעתי שהפליג בשבחי באזני אמי ואמר, "הוא צעיר כל-כך, ואף-על-פי-כן הוא מביין-דבר. אין ספק שיעמוד בכל הבחינות הרשמיות לעתיד-לבוא. עשרך מובטח ממש". אבל כאשר אכלתי את הפולים לא ערבו לחפי כאותם שאכלנו בלילה שעבר.

עובדה היא, עד עצם היום הזה מעולם לא אכלתי פולים כה טובים, ולא ראיתי אופרה כה טובה, כבלילה ההוא.

אוקטובר 1922

